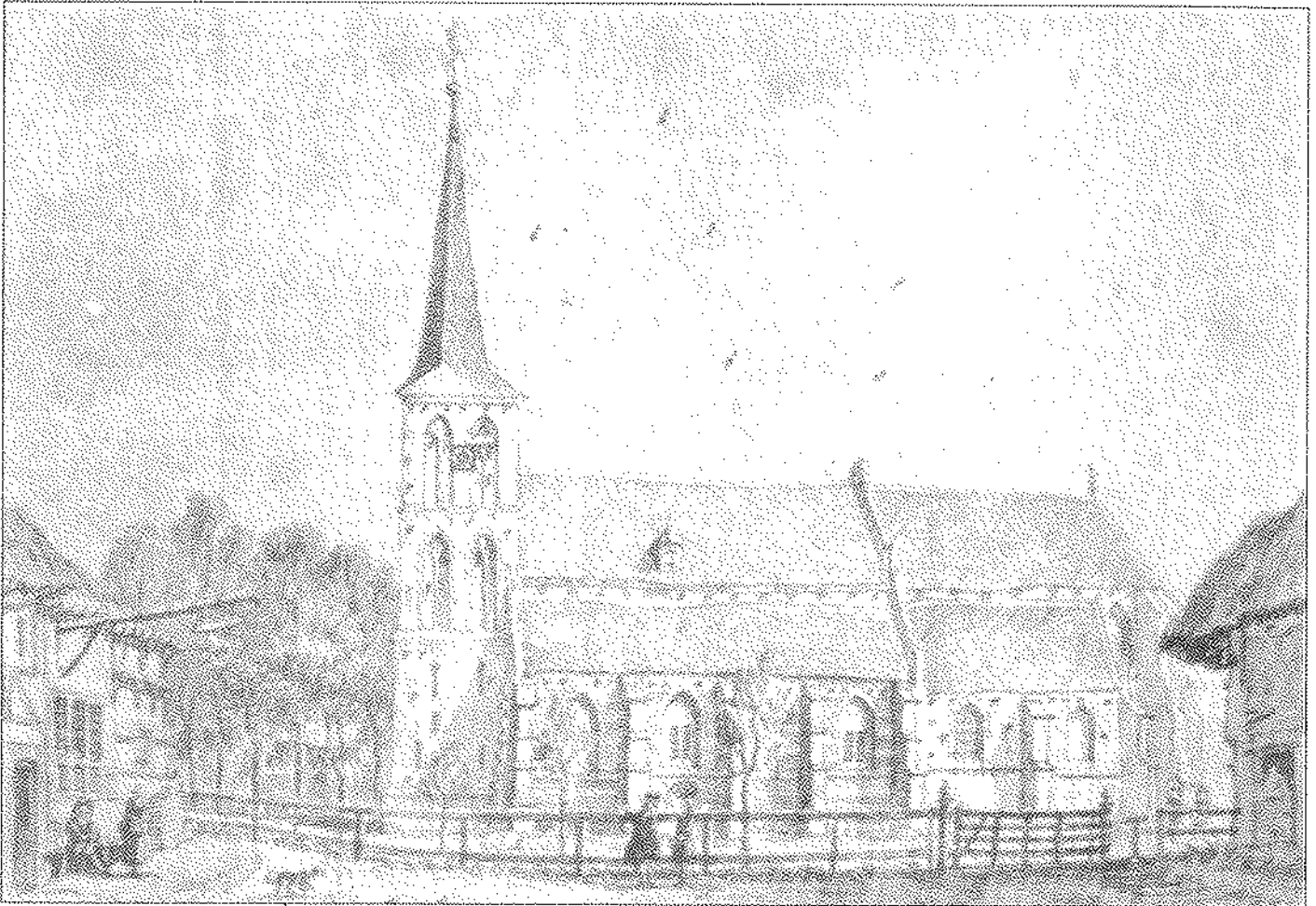

DE ZWERFSTEEN

PERIODIEK ORGAAN VAN DE HISTORISCHE VERENIGING STEENDEREN

De Remigiuskerk zoals die er uitgezien moet hebben in 1743, naar een prent van J. de Beyer (zie ook pagina 4)

HVS

- *Voorwoord*
- *Van de redactie*
- *Uit de ledenvergadering*

- *Actie voor restauratie klokkentoren Remigiuskerk*
- *Afscheid van de voorzitter*
- *Het Boek van Bronkhorst*

2002/1

ISSN: 1386 - 5943
Oplage: 450
Juni/juli 2002

Voorwoord

Ik ben verheugd u in dit nummer van de Zwerfsteen te kunnen mededelen, dat acht personen zich bereid verklaard hebben de redactie van de Zwerfsteen te willen vormen. Zij komen verderop in dit nummer aan het woord en zij stellen zich persoonlijk met een fotootje erbij aan u voor.

Afgaande op de eerste contacten met de redactie heb ik er alle vertrouwen in, dat zij in de komende jaren net als voorheen de Zwerfsteen van interessante informatie zullen voorzien. Ik wil alle redactieleden hartelijk bedanken voor hun spontane medewerking en hen veel succes toewensen bij hun werkzaamheden.

Na twee heel speciale uitgaven zal deze uitgave wat beperkter van omvang zijn. Dit heeft ook zo zijn voordelen, als we naar de kosten van de laatste nummers kijken. We hebben bewust van deze laatste twee uitgaven een aantal extra nummers laten maken.

Mochten er onder uw kennissen of vrienden personen zijn die nog graag over zo'n uitgave zouden willen beschikken, dan raad ik u aan even contact op te nemen met onze secretaris mevrouw Roos Meutstege. De prijs bedraagt € 5,00 per exemplaar. Misschien een leuke cadeautip?

Overigens zijn er ook nog diverse oude nummers van de Zwerfsteen te verkrijgen bij de secretaris. Inmiddels ligt de Algemene Ledenvergadering van 18 maart al weer ruim achter ons. De secretaris heeft een kort verslag hiervan in deze Zwerfsteen opgenomen.

In de Bestuursvergadering (2 mei) zullen wij ons onder andere bezighouden met het samenstellen van een jaarprogramma en de jaarlijkse excursie.

Tot slot wil ik mevrouw E.J. van Leuvensteijn-Breukink hartelijk bedanken voor haar historisch verhaal over het Boek van Bronkhorst en u allen een fijne vakantie toewensen.

Wim Achterkamp, voorzitter

Van de redactie

De eerste uitgave die verzorgd is door de nieuwe redactie ligt voor u. Een hele opgave voor een kersverse groep. We zullen nog wel even aan elkaar en aan het medium moeten wennen. Voorlopig zetten we zonder ingrijpende wijzigingen de lijn van De Zwerfsteen voort.

Toch is er meteen al sprake van wat kleinere veranderingen. Die betreffen met name het uiterlijk van het blad, hoewel de grote lijn vastgehouden wordt.

De indeling van het blad blijft ongewijzigd, maar lettertype en -grootte kan wat anders zijn dan voorheen. Met name ook het gebruik van de kopregels zal wel wat verschillen.

Inhoudelijk denk ik niet dat er wezenlijke wijzigingen zijn. Natuurlijk nemen we afscheid van Paul Kok, als voorzitter en als eindredacteur van De Zwerfsteen.

Daarna volgt een uitvoerig artikel van de hand van mw. Van Leuvensteijn-Breukink, u alleen welbekend. Zij doet een boekje open over het Boek van Bronkhorst. Het totale monument Bronkhorst ligt haar na aan het hart. Dat blijkt ook weer uit dit artikel. Maar onder de vele namen die genoemd worden, treffen we niet alleen Bronkhorsters aan, ook personen uit de rest van de gemeente.

We besteden even kort aandacht aan de Remigiuserkerk. Die staat geboekt als Rijksmonument, nr. 34521. Een restauratieplan voor de komende tien jaar ligt klaar. Nog dit jaar wordt met de activiteiten daaromheen begonnen.

Dan stellen de nieuwe redactiemedewerkers zich aan u voor.

Uit de voorstellingsronde valt al te lezen waar de redactieleden zich voornamelijk mee zullen bezighouden. Voor de goede orde hier een korte samenvatting:

Research: Leo Tho Neijenhuijs en Maria Schotman. Schrijven: Vader (Willem) en zoon (Jappe) Eckhardt, alsmede Sjouke Gouma. Correctie: Johan van der Logt. Algemeen: Jan Gebbing.

Eindredactie: Wim de Lange.

Veel plezier met dit (ons) eerste nummer!

Wim de Lange

"De Zwerfsteen" is de kwartaaluitgave van de historische vereniging der gemeente Steenderen. Opgericht d.d. 1 juni 1992.

BESTUUR:

voorzitter:

Wim Achterkamp
Bronkhorsterweg 32
7221 AC STEENDEREN
Tel. 0575 - 45 17 47
Fax 0575 - 45 09 66

secretaris:

Roos Meutstege-Quintelier
Bakerwaardseweg 13
7226 LR BRONKHORST
Tel. 0575 - 44 11 65

1e penningmeester:

Fred v.d. Mijde
Hofstraat 4
7223 LR BAAK
Tel. 0575 - 44 18 06

leden:

Wim Knaake
Harmen Addinkstraat 20
7221 BG STEENDEREN
Tel. 0575 - 45 17 76

Wil Kleine Haar

Dr. A. Ariënsstraat 7
7221 CA STEENDEREN
Tel. 0575 - 45 05 09

Bertus Rielberg

Hoogstraat 23
7227 ND TOLDIJK
Tel. 0575 - 45 20 04

EINDREDAKTIE:

Wim de Lange
Weth. Massinkstraat 3
7227 DB Toldijk
Tel. 0575 452870
Email: windelange@zonnet.nl

CONTRIBUTIE:

De contributie is m.i.v. 2002 vastgesteld op €15 per huisadres
Bankrelatie:
Regiobank Steenderen
Bankrekening nr. 68.52.89.710
t.n.v. de Historische Vereniging Steenderen.

Wij verzoeken U bij lidmaatschap-opgave gelijktijdig de contributie over te maken. Uw betalingswijze is tevens de garantie dat U in het ledenbestand bent opgenomen.

Vormgeving en druk:

Doetinchem Tel. 0314 - 37 25 48

Verslag Ledenvergadering

***Financiëel
gezond en
ideeën te over***

Algemene Ledenvergadering
Historische Vereniging Steenderen

Voorzitter W. Achterkamp kon op 18 maart 36 leden welkom heten op de jaarlijkse Algemene Ledenvergadering, gehouden in de Seven Steenen te Steenderen.

De agendapunten werden in een hoog tempo afgewerkt, zodat er wat meer tijd beschikbaar kwam voor het gedeelte na de pauze. In het verslag van de secretaris werden de gebeurtenissen van het afgelopen jaar nog eens benoemd. Een hoogtepunt was de ledenavond gevuld door de eigen leden, die allemaal iets van hun hobby of specifieke kennis naar voren brachten.

Uit het financiële verslag van de penningmeester kwam naar voren, dat de vereniging er financieel gezond voor staat. Per 31 december 2001 waren er 357 leden, terwijl er in de eerste maanden van dit jaar al weer een aantal nieuwe leden zijn bijgekomen. De kascommissie deed vervolgens verslag van haar bevindingen tijdens de kascontrole. Zij constateerde dat de penningmeester zijn zaken netjes in orde had. Mevr. Boenink werd in de kascommissie gekozen in de plaats van de heer W. Felix. Bij het punt Bestuursverkiezing werd Mevr. Yvonne Koning herkozen. Haar functie als secretaris zal worden overgenomen door mevrouw Roos Meutstege.

Suggesties voor excursie

Vanuit de vergadering werden als suggesties voor de jaarlijkse excursie genoemd: een bezoek aan het Maritiem Museum in Rotterdam, een uitwisseling met zusterverenigingen, een tocht langs de acht kastelen in Vorden. Door het Bestuur werd een bezoek aan Bronbeek voorgesteld.

Geert Jansen vertelde als voorzitter van de archiefcommissie wat deze commissie zoal doet. Hij zoekt leden van de Historische Vereniging die in het bezit zijn van een digitale camera, zodat bepaalde oude krantenartikelen kunnen worden gefotografeerd. Tijdens de Rondvraag vroeg de voorzitter een ogenblikje stilte voor de leden die ons het afgelopen jaar zijn ontvallen. Tevens

Gevraagd

Wie beschikt over informatie omtrent winkels en bedrijven die aan de Zutphen-Emmerikseweg zijn of waren gevestigd?

A. Rietberg is bezig deze informatie te verzamelen ten behoeve van een artikel in De Zwerfsteen.

Zijn adres:

Hoogstraat 23, 7227 ND Toldijk,
Tel. 0575—452004

maakte de voorzitter melding van de nieuwe redactieleden, die zich in de Zwerfsteen nader aan u zullen voorstellen.

Suggesties voor artikelen

Als suggestie voor een artikel in de Zwerfsteen werd het bestaan en het vergaan van de Coöperaties naar voren gebracht. Tevens werd door de heer B. Rietberg gevraagd of er personen zijn die hem willen helpen met informatie over winkels en bedrijven die aan de Z.E.weg gevestigd zijn of zijn geweest. Het is zijn bedoeling om hierover voor de Zwerfsteen een artikel te maken.

De voorzitter kon tot zijn tevredenheid de vergadering om 20.50 uur afsluiten. Na een korte pauze hield de heer Van Kuik uit Ermelo een interessante lezing over de herkomst van Gelderse familienamen.

De avond werd door de voorzitter tegen 22.30 uur afgesloten met een speciaal dankwoord aan het adres van de heer Van Kuik, en hij bood hem namens de Historische Vereniging Steenderen een aangekleed "Iesseldiekie" aan.

Actie voor herstel
en verbetering
klok-en-toren
Remigiuskerk

Bij de tijd

De Hervormde Gemeente Steenderen is eigenaar van Rijksmonument nr. 34521, de Remigiuskerk. Dat is nogal wat. Zo'n bezit vraagt onderhoud en dat kan alleen met toestemming van de Rijksdienst Monumentenzorg.

Dat loopt allemaal naar wens. Er ligt inmiddels een goedgekeurd plan voor de restauratie van de gehele kerk. Een plan dat in een bestek van 10 jaar uitgevoerd moet worden. Het geld ligt klaar. Dat wil zeggen: de rijkshelft. De plannen zijn goedgekeurd op basis van het fiftyfiftyprincipe.

De stok achter de deur is dat het geld nu gedurende tien jaar beschikbaar is, maar duurt de operatie langer, dan is jammer maar helaas géén rijksbijdrage meer beschikbaar. Ook de Hervormde Gemeente beschikt over middelen voor de restauratie. Het plan kan worden aangepakt, zij het dat de eigen middelen nog aangevuld zullen moeten worden.

Mede doordat nu in de avonduren de toren zo uitbundig in de schijnwerpers is gezet, is besloten de verbetering en het herstel van de toren en het uurwerk naar voren te halen in de plannen. Met name voor het uurwerk zal dat de nodige moeite (en dus geld) kosten. Er is gekozen voor een volledig herstel van de authentieke vorm van het uurwerk. Daarnaast zal als er voldoende geld binnenkomt de hal, de entree van de kerk op verantwoorde wijze 'aangekleed' worden.

Zoals reeds gemeld, zal voor de financiële dekking van het plan naar aanvullenden middelen gezocht worden. Daartoe zullen in week 36 (dat is de eerste week van september) diverse acties gevoerd worden, waarbij een beroep wordt gedaan op alle inwoners van Steenderen. Het gaat tenslotte om een monument dat voor allen een bezit is om trots op te zijn.

Voor nadere informatie over de activiteiten kan men terecht bij:

Bart Beeflink, tel: 0575 - 451457 en
Teun Pos, tel: 0575 - 441998

Aanvullende informatie van de Rijksdienst Monumentenzorg

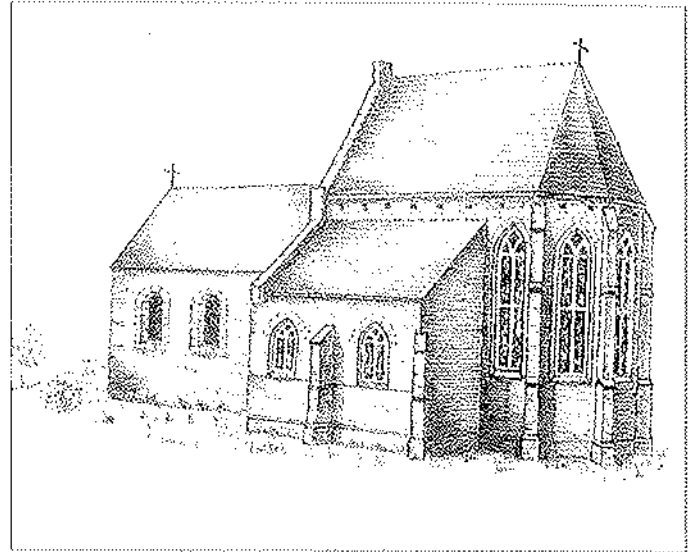
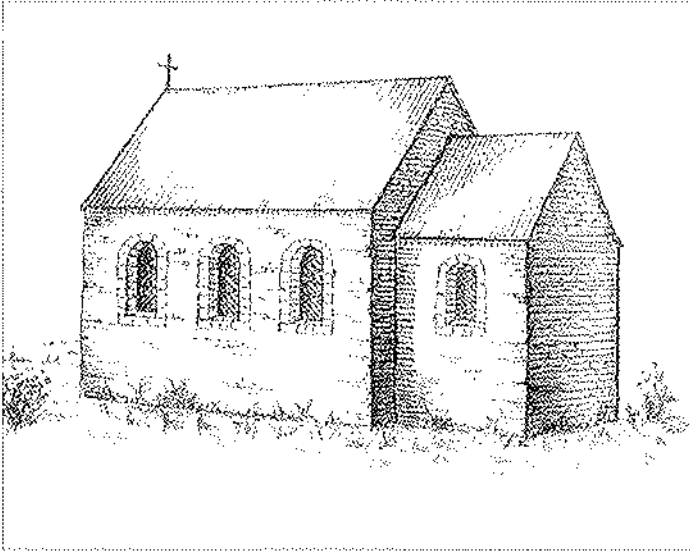
(In de registers van de Rijksdienst Monumentenzorg staat de Remigiuskerk te Steenderen als volgt beknopt omschreven:)

Remigius Kerk: Rijksmonument nr. 34521.
Dorpsstraat 20
7221 BP Steenderen

Eigenaar: De Hervormde Gemeente Steenderen

Rijksmonumentenregister:

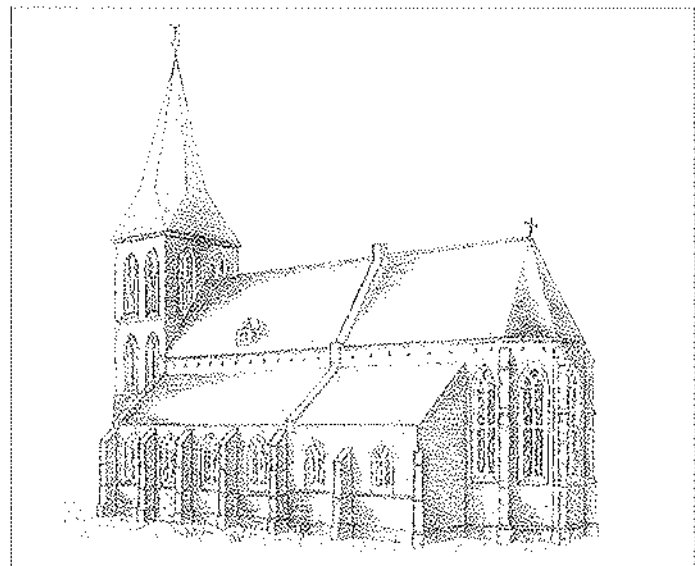
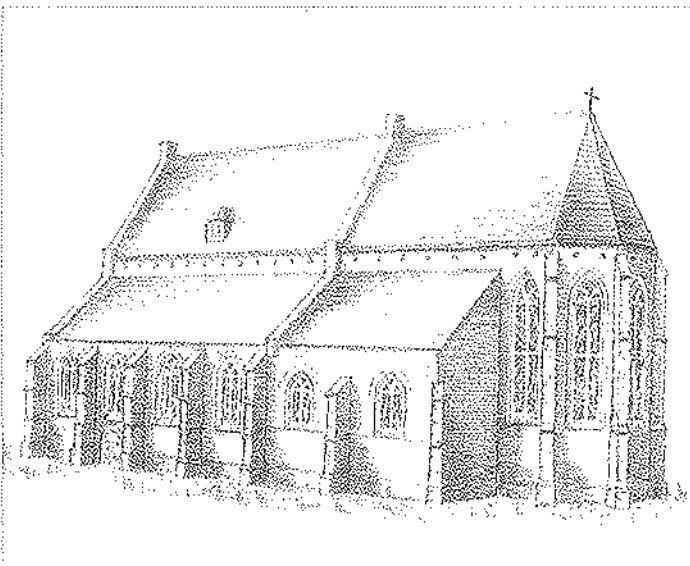
Ned. Herv. Kerk (St Remigius). Laat-gotische pseudobasiliek met driebeukig schip en westelijke toren. De twee eerste torengeleningen XIV (?) - mogelijk 14e eeuw. Red.-. schip XV B of XVI A - mogelijk 2e kwart 15e eeuw of 1e kwart 16e eeuw. Red.-. koor 14-40. In 1783 werden de stenen gewelven gesloopt en schip en zijbeuken onder één kap gebracht. De houten ramen in de vensters dateren van 1836. Torenspts 1783. Klok, in 1635 gegoten door Hendrick ter Horst. Orgel met hoofdwerk en Positief, ca. 1780 gebouwd door vermoedelijk J.J. Mittenreither. In 1971 aangekocht vanuit de Amsterdam Geref. Buitenamstelkerk. In dat jaar gerestaureerd en uitgebreid met een vrij Pedaal door S.F. Blank.

De groei van een kerk door de eeuwen heen

De Historische Vereniging Steenderen heeft in het archief een onvoltooid manuscript over de geschiedenis van de St Remigiuskkerk te Steenderen. Het is de bedoeling dat manuscript ooit te voltooien. Bij de teksten uiteraard ook beelden. Een paar er van gaan hierbij. Zij tonen de groei van een kerk door de eeuwen heen.

Links boven: Van vóór 1217 tot 1440 moet de kerk er ongeveer zo uitgezien hebben. Tenslotte moet alles klein beginnen..... *Rechts boven:* Tussen 1440 en 1445 kreeg de kerk het hier afgebeelde uiterlijk. *Links onder:* tussen 1445 en 1456 veranderde de kerk verder van vorm. *Rechts onder:* Tenslotte werd rond 1456 een toren toegevoegd, waarmee de nu nog bestaande vorm werd bereikt. (schetsen van pater J. Koekkoek).

Paul Kok: **een** **bezielde** **voorzitter**

Tien jaar lang is hij met veel enthousiasme onze voorzitter geweest. Behalve als voorzitter heeft hij ook in de redactie een voortrekkersrol vervuld. Paul Kok is in al zijn doen en laten altijd een enthousiast mens gebleken die zich niet voor 90 % maar, als het even kon, voor 110 % inzette. Zeker wanneer het ging om een zaak die zijn belangstelling had.

Paul groeide op in Laren NH, tussen boeren en kunstenaars. Oude panden en kunst, dat ging er dus met de paplepel in. In 1987 kwam hij met zijn gezin in Steenderen wonen. Via monumentenzorg kwam hij, alsof het zo moest zijn, te wonen op een van de oudste boerderijen van onze gemeente. Dat zal het 'monumentenvuurtje' ongetwijfeld aangewakkerd hebben. Monumenten waren er hier genoeg, maar daar werd in die tijd op nogal verschillende manieren mee omgesprongen. Hier en daar werd nog wel eens iets gesloopt, of op een manier verbouwd waarbij Paul in gedachten grote vraagtekens plaatste. Kortom, zijn 'monumentenziel' moet in die tijd geregeld een knauw gehad hebben.

Wat doe je daaraan?

Je gaat met ruim twintig gelijkgestemde zielen zitten brainstormen op de deel van jouw boerderij. Dat was in 1992 en het gevolg hiervan was de oprichting van de 'Historische Vereniging Steenderen'. In aanvang was het een kleine, maar gedreven groep mensen, die er naar streefde om de bevolking te interesseren en opmerkzaam te maken op onze geschiedenis en de overgebleven monumenten daarvan.

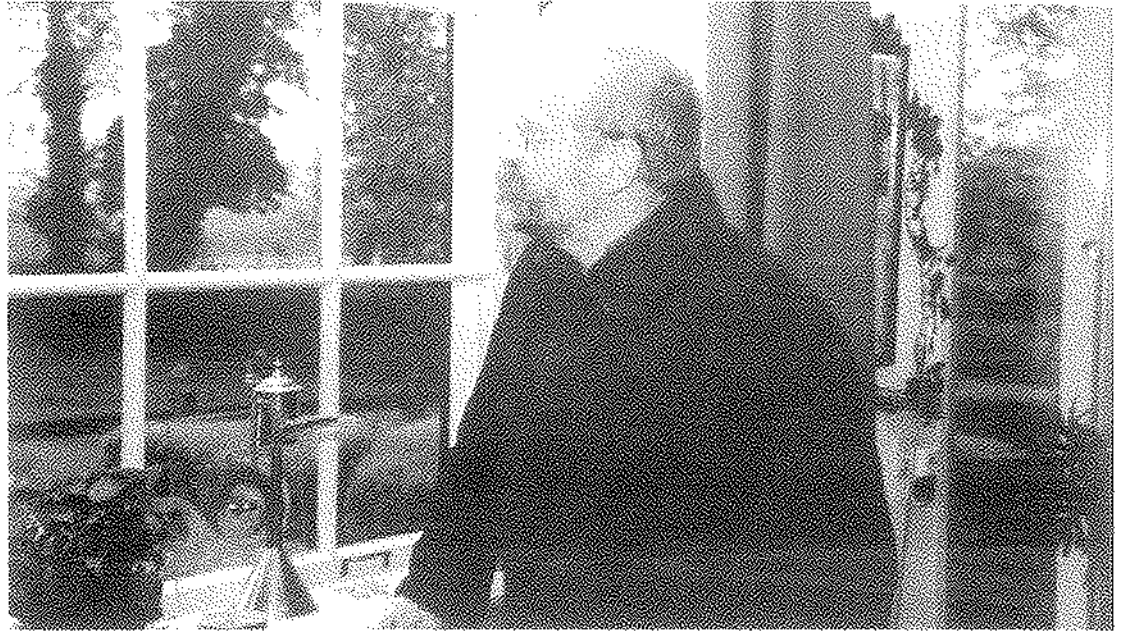
Ik zeg met opzet 'overgebleven', want in die jaren verdween er nog wel eens een oud pand uit ons dorpsgezicht. De vereniging is onder het voorzitterschap van Paul dan ook verscheidene malen als waakhond op de bres gesprongen om een stukje verleden te behoeden voor het slopersgeweld. Als voorbeeld wil ik de oude school in Baak noemen. Deze is uiteindelijk toch bewaard gebleven

en is nu, met een woonbestemming, nog steeds een gezichtsbepalend element binnen de kern van het dorp.

Wapenfeiten

Tien jaar lang Paul als voorzitter levert genoeg wapenfeiten op om diverse pagina's te vullen. Ik zal mij beperken tot enkele zaken waaraan hij zelf met veel genoegen terugdenkt. Zo zijn er de verenigingsavonden met Piet Bijl als gespreksleider. Deze liet, op zijn bekende wijze, mensen over vroegere tijden verhalen. Bijzonder leuke avonden waren dat. Het boek over 1000 jaar Steenderen mag gerust een wapenfeit van de Historische Vereniging genoemd worden. Met veel zorg en toewijding is daaraan gewerkt. Het is dan ook een uiterst verzorgd en 'monumentaal' boek geworden waarin velen, nog steeds, met plezier lezen.

Ook de zgn. adviesavond voor mensen die zelf monumentaal wonen is Paul als bijzonder nuttig bijgebleven. Vragen werden op die avond op deskundige wijze beantwoord zoals bijvoorbeeld over de te gebruiken kleuren voor een bepaald pand. En dan natuurlijk het verwerven van de 'Caarte van de Grootte Emmer' en de daaruit voortvloeiende artikelen. Dat was zonder meer een wapenfeit van niveau. Er is in de afgelopen tien jaar veel meer gebeurd, maar bovenstaande voorbeelden geven wel een goede indruk van de koers die in al die jaren gevaren is. Een historische vereniging die de mensen bewust wil maken van het culturele erfgoed waarover wij nog beschikken. Het op juiste wijze leren waarderen en omgaan

met onze monumenten. Wanneer je als vereniging daaraan kunt bijdragen en ziet dat er een duidelijke vooruitgang geboekt wordt, dan heb je het goed gedaan. Het ledenaantal is sinds de beginjaren fors toegenomen en volgens mijn laatste informatie zitten wij nu op zo'n 350 leden. Het besluit is wel genomen om van individuele leden af te stappen en over te gaan op lidmaatschap per huisadres. Dat neemt niet weg dat de belangstelling voor onze plaatselijke historie flink is toegenomen. Met dit streven van de vereniging gaat het dus goed.

Een hele ruk

Tien jaar voorzitterschap is een hele ruk,

zeker wanneer je bedenkt dat Paul ook als redacteur zeer actief is geweest. Zoiets vraagt heel veel van de vaak schaarse vrije tijd, die Paul steeds minder had. Zeker bij een Historische Vereniging die almaar groeiende is.

Paul, je hebt er na tien succesvolle jaren voor gekozen om de historische kar eens door anderen te laten trekken. Het voortouw overdragen en zelf eens een beetje meer vrije tijd krijgen, het is je gegund! Jij hebt niet alleen aan de wieg gestaan, maar je hebt ook een bloeiende en gezonde vereniging overgedragen aan jouw opvolgers. Paul Kok, hiervoor hulde!

Sjouke Gouma

Sociale instellingen van het eerste uur

Het Boek van Bronkhorst.

Zoals de inwoners van Bronkhorst wel weten, maar waarschijnlijk de meeste bewoners van de gemeente Steenderen niet, heeft Bronkhorst nog een tweetal oude instellingen, n.l. De Provisorie en Het Gasthuis van Bronkhorst, in de volksmond beter bekend als "Het Boek" waarschijnlijk een afkorting van Armboek. Deze instellingen, waarvan de herkomst niet met zekerheid is na te gaan, zijn misschien in het leven geroepen door de familie van Limburg Styrum, van 1555 - 1722 Heren van Bronkhorst.

In ieder geval is van de Provisorie nog een lijst met namen van de Provisoren, die deze instelling bestuurden bekend welke teruggaat tot 1695. Maar al voor die tijd, in 1674, is in oude stukken sprake van De Provisorie van Bronkhorst.

'Met het verbeteren van de sociale omstandigheden en vooral na het in werking treden van de Bijstandswet, is veel van de betekenis verloren gegaan en inmiddels heeft het zijn tijd wellicht overleefd? Er is een tijd aangebroken om nieuwe wegen of doelen voor "Het Boek" te zoeken en zo te bestendigen dat de nauwe verbondenheid die eeuwenlang met Bronkhorst heeft bestaan, blijft gehandhaafd.'

In deze bewoordingen heeft H.J.Scholten, die ons vorig jaar ontvallen is, vooruit gekeken. Als Provisor van Het Boek heeft hij er ook naar gehandeld.

De lijst van Provisoren luidt:

1695: Jasper Mentink; 1698: Willem Mentink; 1707: Teunis te Keurschot; 1713: Hendrik Jansen; 1729: Peter van Dillen; 1745: Garrit Uitermark; 1775: Harmen Croezen; 1794: Evert Peters; 1806: Barend Peters; 1826: Garrit Breukink; 1858: Jan Pennekamp; 1862 H. Boogman; 1890: Garrit Breukink; 1927: G.J.Breukink; 1935: G.J.Wijers; 1955: H.J.Scholten.

Sinds 1982, met medewerking van Mr. Max Knap, ingeschreven bij de Kamer van Koophandel als Stichtingen. Het bestuur uitgebreid met een secretaris en een penningmeester, n.l. mevr.E. J. van Leuvensteijn - Breukink en de heer D.J.Koopmans.

Garrit Breukink meldt, dat hij onder de bescheiden een akte aantreft over de verkoop op 23 febr. 1825 *'aan de ehelieden*

Arend Gordinou de Gouberville en Everdina Coops. Bij acte van 30 april deses voorjaar, gepasseerd voor notaris Jan de Feifer Szn te Steenderen en geregistreerd in Doesborgh den 3 Mei volgende, welke acte tevens is inhoudende eene schuldbekentenis door genoemde Ehelieden Gouberville ten voordeele van de Provisorie van Bronkhorst, groot Achthonderd Guldens rentende 5Pct jaarlijks onder verband der boven vermeldte gebouwen en onder borgtogt van Albert Wunderink, koopman woonende onder Warnsveld en Coenradus Geerlings, Herbergier woonende te Zelhem.'

Ook noemt Garrit een contract van Erfpacht 'voor den tijd van 99 achtereenvolgende jaaren, aanvang nemende den 1 Mei 1825 en eindigende den 1 Mei 1924 van het Erve en goed Den Bremer Steede bestaande met hof en boomgaard, een weide en een Stuk Bouwland, door den Boekhouder Berend Peters op 23 February 1825 in erfpacht afgestaan aan de Ehelieden A. G. de Gouberville en E. Coops voor een jaarlijkse Somma van Vijftig Guldens.'

Belangrijke stukken werden bewaard in een kist waarop drie sloten zaten. Die kist kon slechts geopend worden met drie verschillende sleutels. Sleutelbewaarders waren G.J. Breukink, G.J.Addink en H.J.Spitholt.

Enkele notitiën

1810: Dit Nieuwe Provisory Boek gekogt voor 4=5=0.

1814: den 21 September ontvangen van Egbert Wijers zesentwintig Gulden en agt stuivers voor tweenvijftig posten van de verkogte Peppelboom Langs den Armen Bos bij den Bremer in den Toldijk zegge 26=8=0.

We komen ook tegen:

1814: den 21 September ontvangen van H. W. Ras de koopspenningen van twee Parseelen Rogge en Een Parseel garste op het Land dat Jan Egbers Bouwd. Zijnde 37=0=0. 23 dito weer van Ras voor de verkogte willigen Langs den Armenkamp bij den Bremer samen 17=18=2.

1815: Met Sint Maarten komt pacht binnen van H. Keurschot voor de heylige geest Stede en kamp voor 1 jaar 25=0=0 't is pacht over 1809! A Gouberville pacht den Bremer en onder Hoorige Gronden voor 19=10=0 'sjaars. Aanvankelijk staat bovenaan de

"Er is een tijd aangebroken om nieuwe wegen of doelen voor 'Het Boek' te zoeken."

Noot van de redactie: men zal in het artikel veel stuiten op notities in de vorm van: 31=5=7.

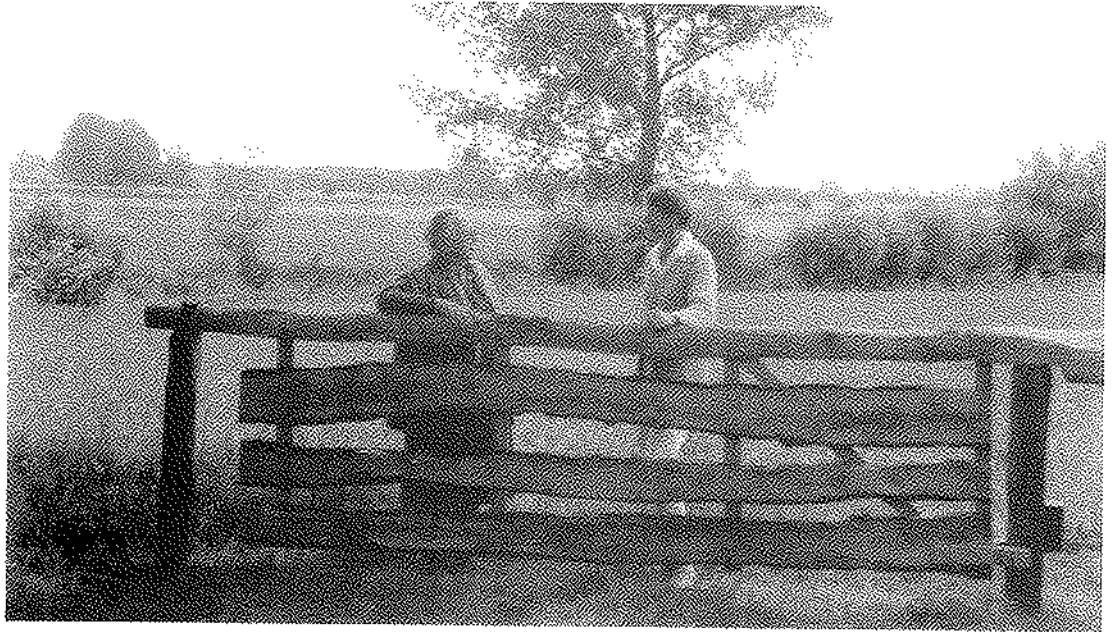
Een notering die vroeger gebruikt werd.

De getallen staan voor resp. guldens, stuivers en centen.

Het bovengenoemde voorbeeld betekent dus:

31 gulden, 5 stuivers en 7 centen.

Mw. Van Leuvensteijn-Brenkink (links) bij het hek dat Het Boek van Bronkhorst nieuw plaatste aan het einde van de Boterstraat (vlak bij De Krijgerij dus). Het was één van de laatste daden onder het voorzitterschap van Verdi van Leuvensteijn.

bladzijde "Ontfaangs". In 1820 voegt de administratie er een t aan toe.

Uit een kascontrlé blijkt dat in 6 jaar is ontvangen 16=43=8=14 en uitgegeven 16=44=13=10. Een klein tekort dus.

De controleurs zijn: C.Planten, predikant, G.J.Garritsen, ouderling, H.Goubervelle en W.Geerlings, dyaken, J.Nieuwenhuys, E.G.Planten, schout en G.Garritsen, assessor. Het kasboek waaruit ik deze gegevens haal, is gekocht in 1810. Het geeft ons veel beroepen en namen van mensen die er toen woonden en ik probeer daarvan een bloemlezing te geven.

Bewoners van de Krijgerij

Onder het onroerend bezit bevond zich het dubbelbewoonde huis "De Krijgerij", wat er nu nog staat en nog steeds van het Boek van Bronkhorst is. Bewoners waren, want van huurders kan men nauwelijks spreken: Egbert Abbink Hij betaalde 11=0=0 per jaar. W.Boekhorst en W.Willemsen bewoonden het elk half. Evenals Jan Hamer en de weduwe Schooltink. Ook Jan Stapelbroek wordt genoemd. In 1809 woont Wyllem Zandbergen op de halve Krijgerij voor F10,00 per jaar. In 1820 Egbert Abbink. En in 1824 W.Boekhorst voor 12=0=0, tegelijk met W. Willemsen, ook voor 12=0=0. In 1827 Jan Hamer.

In 1869 is J. Schoenaker huurder voor 16 gulden per jaar. A.B.Aussen geeft F. 6,25 voor 3 maanden. In 1873 is het huis halfleeg en slaat J.G.Boogman, de timmerman, er hout in op voor F.1,00 per jaar. En dat duurt ongeveer 10 jaar. In 1891 wordt F.Evers genoemd. Zo nu en dan geeft Evers huur en hooguit is het F. 25,00 per jaar, tot 1906 en

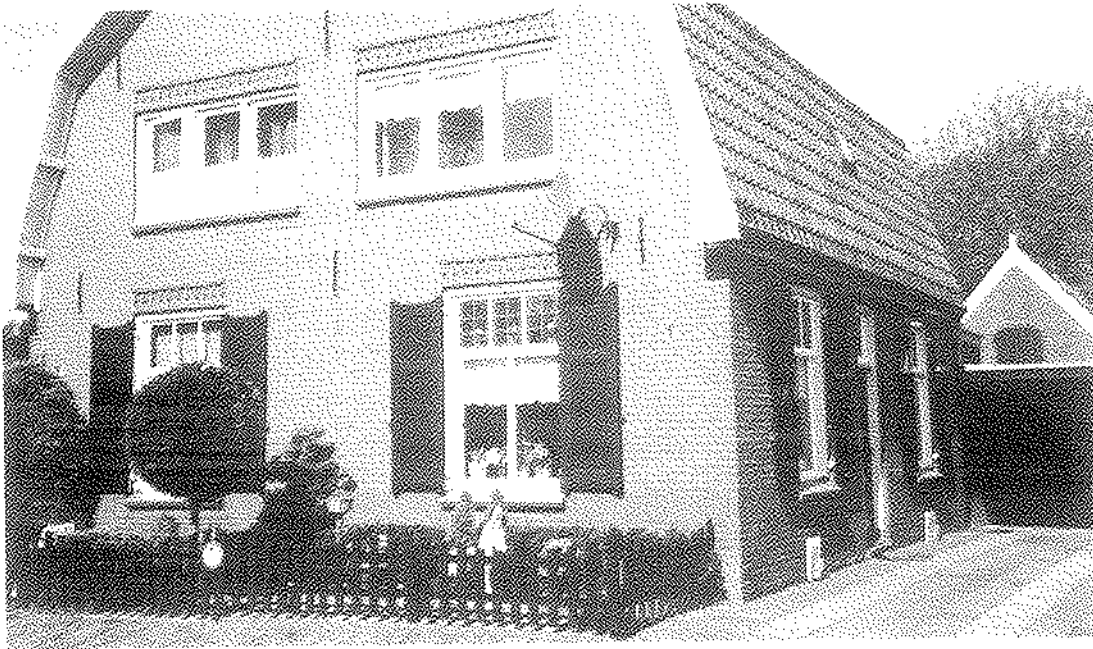
dan wordt 'orde op zaken gesteld.' Evers betaalt 4 maal per jaar F. 6,75 en Boogman F.2,00 Want de Krijgerij is vernieuwd! 30 december 1875 klept J. Slotboom rond om de afbraak van de Krijgerij bekend te maken. Dat kost 0=10=0 aan kleppergeld. J.G.Boogman maakt een tekening en bestek voor 6 gulden. Hij neemt aan het huis voor F.546,00 te bouwen. De tijden zijn bar slecht en huur kan er haast niet voor worden opgebracht In 1912 pacht H. Mulderij de helft voor F.30,00 De andere helft is van 18 juni tot 1 december voor noppes verhuurd In 1913 gaat E.B.Keuper er in voor F. 16,00.

Oktober 1915 geven A Mulderij F.30,00 en Keuper F.16,00. In 1920 woont Kleiboer erbij in voor F.2,75. Begin September 1921 komt B.Boesveld in de Krijgerij en de huur is F.30,00. J.B.H. de Moll betaalt het voor hem. In 1922 G. Garritsen en in 1923 woont T. van Viegen er voor 40 cent per week. In 1927 komt J. Bosman terecht voor F.2,50 per maand en in 1937 zijn het Boesveld en Bleumink. De huidige huurders zijn nazaten van B. Boesveld.

De Krijgerij afgebrand

Door een fel uitslaande brand is 20 dec. 1932 de Krijgerij afgebrand. Ik was toen nog op school in Bronkhorst en natuurlijk liep de school direct leeg. Een brandspuit was aanwezig. Die stond gestald in het Pietsshuis van de Gouden Leeuw.

Maar doordat het materiaal lang niet gebruikt was en helemaal niet onderhouden werd, haalde dat blussen weinig uit. Kloeke mannen reden de spuit dichtbij de pomp op de speelplaats voor de school en de slangen werden richting Boterstraat uitgerold. Toen

De Krijgerij heeft heel wat doorstaan, zoals uit het artikel wel blijkt. Toch staat het pand er nog altijd, goed herkenbaar aan de ingemetselde gevelsteen, aan het einde van de Boterstraat

het water erdoor kwam vormden zich talloze fonteintjes, waar wij kinderen natuurlijk veel lol mee maakten. De brand was ontstaan in de boerderij van Hanskamp, een buurman van Boesveld.

Fokko Smit, die in die tijd burgemeester was, vond dat een spuitgast de Krijgerij te nat maakte en stuurde hem weg. Dat begreep ik helemaal niet, omdat een brand toch zo vlug mogelijk uit moest. Maar deze burgemeester keek verder! De Krijgerij is weer opgebouwd en de verzekering dekte de kosten. Een overzicht daarvan is bewaard gebleven. Uit aantekeningen is veel te reconstrueren. Zo komen we namen tegen van inwoners, artsen en burgemeesters. Ook handwerkslieden, turfschippers en winkeliers. Timmermannen maakten de doodskisten voor de gestorvenen en vaak betaalde het Boek die. Zo kom ik tegen:

- * 1812, 7 maart, doodskysjes voor de beyde kinder van de wed. Stoffers 2=16=0.
- * De kiste voor de weduwe Mulders kost 6=0=0. Jan Wessels schoot voor de gehaalde winkelwaar en Brood voor de weduwe Mulders en haar dogter op de begraffenis van de weduwe Mulders: 10=12=10 en de weduwe Wyllemsen voor het oppassen van Johanna Mulders voor 15 dagen en Nachten: 6=0=0. De kist voor de weduwe Lesse kost 6=0=0. Het Doodskleed en een hemd en een doek: 3=0=0.
- * 30 ellen Lynen á 9 1/2 Stuyvers is 14=3=0. 3 1/2 elle Bred-doek 2=12=0 voor het maaken van Zes hemden en agt mutsen voor Garen en Lynd: 2=10=0.
- * En Berend Peters koopt toe voor Administratie als Bockhouder voor 1 1/2 Jaar en dry weeken 7=14=0.

- * Honderd jaar later maakt K.A.Schoemaker 29 juli 1922, een kist voor een kind van G. Vrendenburg .

Lijkkist plus onkosten

- * 22 maart 1924 maakt H.J. Harmsen een lijkkist voor A.Mennink voor F. 18.50 en de verdere gemaakte onkosten bedragen die dag F.8,93.
- * Elim krijgt F.48,50 voor de begrafenis van de Wed. Kraaikamp.
- * De lig- en verpleegkosten in het zieken huis in Zutphen zijn F. 3,50 per dag en F. 10,00 voor het gebruik van de operatiezaal.
- * 1814 een Blauwe Scholdoek farfen voor Johanna Mulders 0=14=0; aan H. Keurschot in 1813 Iesgeld v.d.kinderen van de wed. Stoffers, L-Q 12=4=0
- * 1811 29 February Aan den Doktor van Steenderen voor geleverde Medisieneen voor een weduwe, L Q 5=2=0.
- * 31 aug. 1810 op Bronkhorster kermis gegeven aan de vrouw van C. Mulhenderyk, 0=11=0. 1 spint rogge kost 0=10=0, een halfshepel 1=0=0.

Een jaar kleppen

- * 13 nov. 1810 krijgt klepperman H.Ortnos voor een jaar kleppen 9=0=0
- * 16 dec. 1811 voor 't afkleppen van de verpating van de Armenhoven betaalt 0=2=0 klerasy en mildesyenen worden regelmatig vergoed.
- * Verpatingen: parseel Land in het Steenderveld, het heylige geest maatjen genaamd. Parseel Land op het

*Doodskleed
en een hemd
en een doek:*

3=0=0

*Negen
gulden*

voor

één

jaar

kleppen!

Steenderveld, ook den heyligen geest genaamd, agter de helle Weyde. Deze bovenstaande twee perSeelen worden door Jan Egberts op de garve gebouwd, te weeten van vijf garven twee parseel Land op den hogen kamp genaamd, doch dit parseel heeft Hendrik Christiaans in Erf pacht des jaars voor een Somma van 8 Gulden.

- * 1810 Den 22 van wintermaand zijn De Profesoregoederen van Bronkhorst in het openbaar verpagt onder de administratie van Berend Peters voor den tyd van 6 jaaren aanvang nemende op den 1 April 1811 en eindigende den Eersten April 1817 en sal den ouden pagter het Land moogen toesaayen met winter of zomer zaad waar van den nieuwen pagter zal moogen trekken van vijf garven twee, maar de hooven kunnen op den 8 April angevaard worden.
- * De volgende Hoven worden genoemd: De hof agter de Bargstrate. Een paar hoven aan de Moolenstrate en land op de Hoogen Moolenkolk. Het Boerstukje. De wed. Stoffels bewoont een huys en Hof in 1812 voor 109=0=0 per halfjaar. Met Sint Maarten 1815 komt pagt binnen van H. Keurschot voor de heylige geest Stede en kamp voor een jaar: 25=0=0. [t is pacht over 1809].

Pachters

Namen van pachters worden natuurlijk ook genoteerd, maar of ze ook inwoners van Bronkhorst waren wordt niet vermeld. We komen tegen: Wed. Grol, H.J. Christiaans, H. Smeenk, E.B. Misbeek, J. Stokker, H. Beunk, G. Kl. Obbink, B.H. Hachmann, J. Pennekamp, L. Vossers, A.B. Aussen G. Vrendenberg, Kleiboer, Muldery, Boesveld, Garritsen, Wolff, Memink, Bosman, van Veldhuysen, Huetink, Oortmoes,

- Kerkamp, Borgmeyer, Ootmassen, Nienborg, Blom, Sletterink, Zweer ten Braman, Rikkenbarg en Dodenbier. Wed. Tomassen leende een kaggel, 1 jaar à 6 Gulden.
- * In 1820, 21 Sept. gekocht van de Mark van Steenderen heidegrond, 3 bunder 38 roeden, veertig ellen voor 350 Gulden. En ook in de Wuuste 2 bunders, 72 roeden en 30 ellen weiland sectie G. nr. 23 en 24 totaal 4.374,20. Ook worden 9 zitplaatsen in de Herv kerk te Steenderen, B.nr.6 en G.nr.3. C. nr. 7 en E.nr.5 genoemd ter waarde van F.108,-
- * Een eeuw later wordt op de Moolenkolk 69 are, 60 are grond aan de gemeente Steenderen verkocht voor F.18030,= Het is in 1964 en Steenderen wil ontsluiten en uitbreiden.

* Als Hanna Misbeek geld verdient op de steen-oven bij het Bronkhorsterveer draagt ze dat af aan het Bock. Het is F. 4,50 en van haar kinderen 6,50 gulden.

* Voor de eigenaarsgarve geeft G.J. Wunderink in 1842 F.1,50.

* Govervyl vaart hout uyt den Armenbos aan de myt en later vaart hij het naar Bronhorst voor 15=0=0. Het zal 29 February 1812 zijn geweest. Toen is er ook vet uitgedeeld voor de Armen en dat kostte 4=2=8. [30 pond].

* Heel veel wynkelwaar, brood, klerasy, brandstof en verpleegkosten staan vermeld. Turf en gruis is met gulle hand verstrekt. De volgende Hoven worden genoemd: De hof agter de Bargstrate, een paar hoven aan de Moolenstrate en land op de Hoogen Moolenkolk, het Boerstukje. De wed. Stoffels bewoont een huys en hof in 1812 voor 109=0=0 per halfjaar. Met Sint Maarten 1815 komt pagt binnen van H. keurschot voor de heylige geest Stede en kamp voor een jaar: 25=0=0 (t is pacht over 1809)

Zestien behoeftigen door watersnood krijgen in 1882 zamen 25,50 Gulden. en met karsmis en karmis kreeg een arm mens een kwartje extra. En dat was de moeite waard 150 jaar geleden!

Dit is allemaal uit de dagen dat er nog klank in de gulden zat [zei mijn vader altijd]. Honderd jaar later is er veel veranderd en echte armoede wordt door sociale wetten opgevangen.

Boek en Werk bestaan nog steeds

Het Bock van Bronkhorst bestaat echter nog steeds en geeft geldelijke ondersteuning aan in-stellingen en ondernemingen die voor de Bronkhorsters iets doen, zoals bijv. Ons Contact en De Bongerd. Een lening is verstrekt bij de restauratie van de N.H.Kerk en van harte is de restauratie van de Bronkhorster molen met een fors bedrag ondersteund. Ook de molen op Rha is door Het Bock van Bronkhorst met een gift bedacht.

Hopelijk heb ik U een tipje van de sluier, die steeds over dit Bock lag, opgelicht. Sinds dat het in een stichtingsvorm is gebracht, ben ik er als secretaresse bij betrokken geweest. Onlangs heb ik de pen neergelegd en is Geerte Menkveld mij opgevolgd: "Ik wens dat zij ervoor zal zorgdragen dat deze stichting tot in lengte van dagen zal blijven voortbestaan".

E.J. van Leuvensteijn -Breukink.

*“Dit is
allemaal uit
de dagen dat
er nog klank
in de gulden
zat (zei mijn
vader
altijd)”*

Nieuwe redactieleden stellen zich voor

Het bestuur is er in geslaagd een aantal mensen te vinden die bereid zijn de - nieuwe-redactie te vormen van dit blad. Op deze bladzijden geven we hen graag de gelegenheid zich in hun eigen woorden aan de lezers voor te stellen. In de stukjes klinkt al door waarop de belangstelling van de auteur zich in de eerste instantie zal richten.

Mogen wij u voorstellen.....?

Mag ik me even

voorstellen ?

Willem Eckhardt

Mijn naam is Willem Eckhardt, 55 jaar .Van beroep ben ik projectleider Veluwe bij de Provincie Gelderland. Een prachtige baan in een schitterend gebied met edelherten, reeën, wilde zwijnen, moeflons en nog tal van andere diersoorten, maar ook een gebied waar jaarlijks vele mensen volop genieten van de natuur, de bossen, landgoederen en cultuurhistorie. Het geeft veel voldoening dagelijks te mogen bijdragen aan een nog

mooiere Veluwe. En dus aan een mooier Nederland, want het is het grootste bos- en natuurgebied van ons land, te weten 100.000 ha.

Daarnaast geniet ik met volle teugen met echtgenote en kinderen van onze woonstee in Steenderen aan de Molenkolk. Wij streken hier negen jaar geleden neer en bouwden onze stallen om tot gastenverblijven voor vakantiegangers en weekendbezoekers. Het is verheugend te constateren, dat een ieder die hier verblijft, geniet van de stilte, de rust en de Achterhoekse gastvrijheid. En de meesten die hier een keer zijn geweest komen beslist weer terug.

Omdat ik ben verknocht aan Steenderen en graag schrijf, zult u de komende tijd artikeltjes van mij in de Zwerfsteen kunnen verwachten.

(was getekend)

Willem Eckhardt

Mag (ook) ik me even

voorstellen ?

Jappe Eckhardt

Mijn naam is Jappe Eckhardt. Ik ben 22 jaar geleden in Groningen geboren en woon nu in Amsterdam, waar ik politicologie studeer. Zowel Steenderen, historie en journalistiek maken een belangrijk deel uit van mijn zeer jeugdige bestaan. Zo was op de middelbare school geschiedenis altijd mijn lievelingsvak. Ik kon uren ademloos luisteren naar de verhalen van mijn geschiedenislerares over de middeleeuwen, de tachtigjarige oorlog, Napoleon, de twee wereldoorlogen in de twintigste eeuw en de vele andere onderwerpen uit de vaderlandse- en wereldgeschiedenis. Ook in mijn huidige studie kom ik wat historie betreft ruimschoots aan mijn trekken, dat is dan ook een van de redenen dat ik voor deze studie gekozen heb. Een andere reden om deze studie te kiezen

is dat ik al van jongs af aan journalist heb willen worden. Daarvoor vormt deze studie een goede basis en de Zwerfsteen een prima leerschool.

Vervolgens de vraag wat ik met Steenderen heb. Toen ik dertien jaar was, besloten mijn ouders de stad (Nijmegen) in te ruilen voor een dorp op de grens van de Achterhoek en de Veluwe, Steenderen genaamd. De zes jaar die volgden heb ik met veel plezier in Steenderen gewoond. Inmiddels woon ik al weer meer dan twee jaar in Amsterdam en kom regelmatig terug in Steenderen om het drukke stadse leven in te ruilen voor de stilte en de rust die hier heerst.

(was getekend)

Jappe Eckhardt

Mag ik me bij deze even voorstellen?

Jan Gebbing

Mijn naam is Jan Gebbing, bij veel mensen wel bekend. Ik ben 53 jaar en geboren en getogen in Steenderen. Ik heb jarenlang een eigen zaak in textiel en mode gehad. Aangezien ik ongehuwd ben en geen opvolger had, heb ik na rijp beraad bijna twee jaar terug besloten met de zaak te stoppen. Op het ogenblik ben ik werkzaam bij Hensen Mode in Doetinchem, waar ik het uitermate goed naar mijn zin heb. Naast mijn werk vind ik het heerlijk om te

zingen. In die hobby leef ik me uit bij het R.-K.-kerkkoor in Steenderen en bij het Christelijk Gemengd Koor 'Steenrewalt'. Een tweede hobby praktiseer ik bij de toneelgroep in Olburgen. Ik mag graag eens voor het voetlicht treden.

Daarnaast vervul ik diverse bestuursfuncties. Onder meer bij het Oranjecomité en bij de stichting De Achtste Steen.

Toen ik werd benaderd om ook mee te werken aan de redactie van De Zwerfsteen, hoefde ik niet lang na te denken, want ik vind het van groot belang dat ook de historie van onze gemeente bewaard blijft en wordt doorgegeven aan de volgende generaties. Als ik daaraan een steentje kan bijdragen, doe ik dat graag.

(was getekend)

Jan Gebbing

Mag ik me nu even voorstellen?

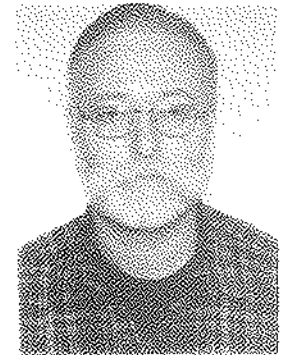
Sjouke Gouma

Mijn naam is Sjouke Gouma. Ik ben woonachtig in het dorp Steenderen. Hetzelfde dorp waarin ik ben geboren, 44 jaar geleden. Nadat ik de lagere school achter de rug had (School met de Bijbel De Akker) ben ik verder gegaan in het voortgezet onderwijs. Na het behalen van dit diploma moest er voor een beroep gekozen worden. Ik heb even gedacht aan de kunstacademie maar liet dat plan al snel varen.

Uiteindelijk werd het 'De Nieuwe Lerarenopleiding' te Nijmegen. In 1983 heb ik daar mijn bevoegdheid als docent tekenen/handvaardigheid voor het voortgezet onderwijs behaald. Naast de verplichte bijvakken heb ik ook een bevoegdheid in fotografie en kunstgeschiedenis.

Al snel kon ik op een scholengemeenschap aan de slag. Dat was voor een beperkt aantal lessen per week. Het werd mij ook al snel duidelijk dat er binnen mijn vakgebied slechts weinig aanbod van werk was. Die situatie bleef lang bestaan. Veranderingen daarin heb ik niet afgewacht en na ongeveer 5 jaar heb ik mij laten omscholen voor een baan in de metaal. Ik werk nu al weer 11 jaar voor een machinefabriek in Lochem als constructiebankwerker en assistent-werkmeester en geef deels leiding aan circa 24 mensen op de afdeling eindmontage. Tot zover mijn 'beknopte' levensloop.

Wat betreft mijn leven in dit dorp, ik heb van alles genoten wat het dorp mij te bieden had.

Vissen, de ganse dag kievitseieren zoeken of 'donderjagen' op een van de boerderijen van mijn vrienden. Van hen en mijzelf liggen vele voetstappen langs de IJssel en door de uiterwaarden.

Aan het verenigingsleven heb ik mij toentertijd nooit veel gelegen laten liggen. Dat is nu wel iets anders geworden. Het is nu al weer vele jaren geleden dat ik lid werd van de redactie van 'De Achtste Steen' en ik hoop dit nog vele jaren te mogen blijven doen. Daarnaast ben ik, sinds kort, voorzitter van onze plaatselijke schietvereniging geworden. Dan zijn er nog enkele andere verenigingen en clubs waar ik lid van ben.

En dan mag ik mijzelf nu aan u voorstellen als nieuw redactielid van onze zeer gewaardeerde verenigingskrant 'De Zwerfsteen'. Dit verenigingsblad heeft, meest onder leiding van Paul Kok, regelmatig een zeer hoog peil bereikt. Het zal niet meevallen om dit te kunnen evenaren. Wij, als splinternieuwe redactie, zullen proberen om op zijn minst in de buurt te komen. Geloof u mij, de inzet zal er zijn!

(was getekend)

Sjouke Gouma